

גליון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

בהר - בחקותי

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת בהר - בחוקותי

- א ..... ושבתה הארץ שבת לה' - ילמד שהפרנסה אינה תלויה בעבודת שדה
- ב ..... כאשר יחלנו לך - אין טוב לפרנסה כמו האמונה
- ג ..... הוא ותמורתו - להאמין בכל המצבים שהכל לטובה
- ד ..... ערכי עלי - אין לך אדם שאין לו 'ערך' ובמעלת ההשתוקקות
- ה ..... חביבין דבקבעתא - פרנסה ושפע רב בזכות קביעת עיתים לתורה
- ו ..... עמלים בתורה - לעסוק בתורה גם בלי טעם
- ז ..... באתי לבקש ולחנן מלפניך - במעלת תפילת אבות על בנים

סדר ועימוד:

א.י.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

פרשת בהר - בחקותי

ולמדנו בזה את שורש מצוות השמיטה, והיא, כדי שעל ידה נשריש בקרבנו שהבורא יתב"ש הוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, והפרנסה מיבול השדה וצמיחת הפירות באה בציווי הבורא, והרי הוא כמי שאומר התבואה והפירות צמחו משמים ולא מהארץ". כלומר, לא מכח עבודת כפיים בשדה ובכרם אלא בהכרזה משמים שצמח פלוני יעלה ויציץ. כיצד יגיע לידי הכרה זאת, ע"י שישבות מעבודת שדה וכרם במשך שנת השמיטה, ואעפ"כ יצווה ה' את ברכתו עליו, ולא יחסר לו מזון, מזה יראה שלא תליא הא בהא, יש ה' משתדל' יותר מכדי יכולתו ואינו רואה ברכה, לאידך, יש לך אדם ה' שובת' ממלאכתו יומם ולילה ובידו רוב רווח ושפע, מזה

ושבתה הארץ שבת לה' - ילמד שהפרנסה אינה תלויה בעבודת שדה

בפרשתן (בהר כה ב-ח), 'כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם, ושבתה הארץ שבת לה'. שש שנים תזרע שדך... ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ, שבת לה'. וז"ל ספר החינוך (מצוה פד), משורשי המצווה לקבוע בלבנו ולצייר ציור חזק במחשבתנו ענין חידוש העולם... ולכן צווה ב"ה להפקיר כל מה שתוציא הארץ בשנה זו מלבד השביתה בה, כדי שיזכור האדם כי הארץ שמוציאה אליו הפירות בכל שנה ושנה לא בכוחה וסגולתה תוציא אותם, כי יש אדון עליה ועל אדוניה, וכשהוא חפץ הוא מצוה אליו להפקירם.

א. והנה, אם יאמין באמת בהנהגת ה' בעולם ויבין שאין דבר הנעשה מעצמו, ידע נאמנה שאין הפרש והבדל בין טבע לבין למעלה מהטבע - אלא הכל 'בדבר ה' נעשה', ואז יבין שאף אחר שחרש וזרע (בשאר השנים) עדיין הוא נצרך שהקב"ה יצמיח מן האדמה תבואה ופירות, ולא יאמר הנה 'מעשי ידי להתפאר'. וכך מצינו בדברי הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (וארא ד"ה ולקחתי אתכם, מקורו מחוה"ל חשבה"נ פ"ג והשלושה ועשרים) כי אבותינו בני 'דור המדבר' יוצאי מצרים הורגלו מעודם שהתבואה והמזונות גדילים מן הקרקע, לכן בראותם ש'הנני ממטיר לכם לחם מן השמים' יצאה נפשם לגודל ההתפעלות - מי שמע כזאת מי ראה כזאת - 'מזון' הנופל מן השמים לכל בית ישראל. ומרוב התפעלות התלהטה נפשם בהכרת הבורא ית'. לעומתם, בניהם אשר נולדו להם בדרך בצאתם ממצרים כבר לא התפעלו ולא ראו כל חידוש בירידת לחם מן השמים, שהרי בכך הורגלו מיום הוולדם, ומתי רבתה התפעלות לבם - משנכנסו לארץ ישראל וראו בעיניהם שנוטעים גרעיני 'זרעים' בתוך הקרקע, וממעבה האדמה יציץ ציץ ויהי פורח, והנה עלתה ניצה בעצי פרי עמדו והשתוממו מהנס הגדול הזה. אמנם, באמת, אין בירידת המן יותר פלא מיבול הארץ, ולא ביבול הארץ יותר מירידת המן (אלא שהתפעלות היא רק לפי הרגל האדם), ועל האדם מוטל להתבונן ולראות בכל תהלוכות חייו את ניסי השי"ת, וכמה מעלות טובות למקום עלינו. וע"י התפעלותו ממקרים שלא הורגל בהם יתבונן ויכיר כי 'מלכותו בכל משלה' והקב"ה כל יכול לשנות ולשדד מערכות הטבע - וגם מה שנראה לו כ'טבע' הריהו מונהג בהשגחה נפלאה בכל פרט ופרט.

הנה אם באחד הימים נראה בעינינו את ה'מת' יוצא מקברו (זמן רב אחר שקברוהו ושכבר כלה ונרקב כל גופו) והוא מהלך ברחובה של עיר כאחד האדם, הלא וודאי תגעש ותרעש הארץ מכך, והכל יחוו באצבעם לומר הנה אלוקינו זה. אבל באמת אמרו ש'נס' כזה מתרחש 'מעשים בכל יום' ואין פוצה פה ומצפצף, והוא כאשר 'גרעין הזרע' נרקב באדמה, ומתוך רקבון זה הינו מוציא פרי הדר לשם ולתפארת, וכי נס קטן הוא זה, אלא כמו שאמרנו, אין נפש האדם מתפעלת ממה שרגילה לראות, אך המאמין יתבונן לראות בכל דבר את פלאי הנהגת ה'.

ב. עפ"ז ביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ד ד"ה בענין) האמור בריש הפרשה (כה א) 'וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר', וכבר הביא רש"י שהקשו חז"ל (בתו"כ) 'מה ענין שמיטה אצל הר סיני', אלא כי כל עניין 'שמיטה' הוא ביטול הטבע, שהאדם משבית את שדהו ואינו זורע ונוטע, ואף על פי כן 'וציותי את ברכתי', להורות כי כל ההשפעה אינה תלויה ביד האדם ובאמת אין טבע בעולם כלל, ועניין זה היה 'בהר סיני' עת נפתחו ז' רקיעים וראו הכל שאין עוד מלבדו, וכי לי כל הארץ'.

באר הפרשה - פרשת בהר - בחקותי

יסיק בדעתו שהכל תלוי בידו הרחבה והמלאה של מצוות הבורא שציוונו להתעסק ב'השתדלות', הבורא, ואין עסקו ב'עבודת הארץ' אלא כדי לקיים וכשיאמין בזה ממילא תהיה נפשו תלויה בה' תמיד, ה

ג. פעם שאל הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע את אחד החסידים על 'סדר יומו', בתוך הדברים הבין הרבי שמייד בקומו משנתו הריהו ממחר לעבודתו בשוק, ורק בחזרתו משם הוא נפנה להתפלל שחרית, אמר לו הרבי לא זו הדרך - אלא תחילת כל דבר קום קרא אל האלוקים בתפילת שחרית, ואז תפנה לעסקיך ותצליח בהם, הצטדק החסיד ואמר, רבי קדוש, אם אלך לשוק רק אחר תפילתי - לא אמצא שם קונים כלל, כי כל הקונים כבר יפנו וילכו להם, נענה המגיד ואמר לו, הסכת ושמע לדברי, מעשה שהיה ב'מלמד' שהרחיק נדוד מביתו ללמד את בניו של אחד העשירים, במשך 'זמן' של מחצית השנה ישב לו היהודי בבית העשיר ולימד את בניו תורת ה' בעמל ויגיעה, בתקווה טובה שלאחר שיעבור ה'זמן' ישלם לו העשיר כפי הראוי לו, ויוכל לשוב לביתו לכלכל את נפשות ביתו. בגמר מחצית השנה, קיבל היהודי מהעשיר 'צרוך הכסף', ופנה לדרכו הארוכה עד לביתו, ויהי ביום השישי והנה עדיין עומד הוא על אם הדרך, פנה ה'מלמד' לשבות באכסניית הדרכים, 'מלמד' זה שחשש מאד לבלתי ימצא צרוך כספו חן בעיני גנבים, עמד והטמין את צרורו עומק לפניו מעומק. במוצאי מנוחה, משאך יצאו הכוכבים, מיהר היהודי אל מחבואו, הוציא את הצרוור והחל לספור את כל מטבעות הזהב שהיו שם. לאחר מכן, פנה לספור את מעט מטבעות הנחושת שהיו שם, אמרו לו הנוכחים, על מה ולמה תבזבז מזמנך לספירת מטבעות הנחושת, אם ראית שלא חסר לך מאומה ממטבעות הזהב, הרי זה סימן מובהק שלא נגעה יד אדם בכל צרוור המעות, שאם כן היה נוטל את מטבעות הזהב...

ובזה הוכיח ה'מגיד' את החסיד, אחר שראית שבורא עולם החזיר לך נשמתך הדומה ל'מטבעות זהב', עדיין תדאג על הפרנסה הדומה ל'מטבעות נחושת' ותו לא, בטח בה' ולך נא - התפלל אליו, והוא יכלכלך בהרחבה גדולה.

ד. אומנם נכון הדבר, שמחויב האדם לעשות השתדלות לפרנסתו, מכל מקום עליו לדעת שאין הפרנסה תלויה כלל במעשיו, וכמו שרימזו בלשון הגמ' (חולין ז.) 'נתן עיניו בצד זה ואכל בצד אחר', כך האדם משתדל במקום אחד, אך 'אכילתו' היא מצד אחר כלל... ושלא לפי מעשיו או השתדלותו. ה. ודע כי הרגשה זו שהוא תלוי בהקב"ה, ו'מבלעדי עוזך ועזרתך אין אין עזרה וישועה', היא מקור הברכה, שכאשר האדם מאמין ומרגיש שאין שום אדם בעולם שיכול לעזור לו אזי הקב"ה מושיעו מכל צרתו. וכך ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע בהא דכתיב בפרשתן (בהר כה כו) 'ואיש כי לא יהיה לו גואל והשיגה ידו ומצא כדי גאולתו, וז"ל, ר"ל מי שמדמה בנפשו שאין לו גואל מכל בני אדם כי משליך יהבו על ה', יהיה נפשו סמוך ובטוח כי סופו והשיגה ידו ונגאל. עכ"ל.

וכן הרחיב בזה הנצי"ב (בהעמק דבר) 'דבא הפסוק להורות לנו דרך מוסר, כי זה שלא יהיה לו גואל יבא לידי כך שתשיג ידו, דמי שיש לו גואל והוא בוטח עליו מסיר בטחונו מה', מה שאין כן, אם אין לו על מי לסמוך הרי הוא חוסה בו יתברך, והקב"ה יודע חוסי בו וממציא לפניו כדי גאולתו'.

ביסוד הדברים אמר הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל (תפארת שמשון בחוקותי עמ' שכ) לבאר באופן נפלא מה שמצינו בכמה מקומות בתורה, שהקב"ה מבטיח 'שכר' לעושי מצוותיו דייקא בתבואת השדה ובריבוי הבקר והצאן, ולא בריבוי זהב וכסף, וכדכתיב בפרשתן (בחוקותי כו ג-ד) 'אם בחוקותי תלכו וגו', ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו, וכן כתיב בפרשת עקב (דברים ז יב-יג) 'והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם וגו', ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטנך ופרי אדמתך דגנך ותירושך ויצהרך שגר אלפיך ועשתרות צאנך, ולכאורה אם חפץ הקב"ה לברכם בעשירות גדולה מדוע לא בירכם בריבוי כסף וזהב, וכי היד ה' תקצר להביא לכל אחד אוצרות זהב וכסף [ואין זה ברכה באופן שמחוץ לדרך הטבע, שכן ניתן לברך שימצאו זהב וכסף באדמת ביתם, וכמו שיש מקומות בעולם שם כורים זהב מהאדמה].

ומבאר, כי מטבע האדם שיש לו כסף וזהב שמרגיש הוא בטוח בעשרו, שהרי אינם מתקלקלים ומחלידים לעולם, ואף אם יפרוץ רעב בארץ מושבו יקח עמו את כספו וזהבו למדינה אחרת ושם יחיה כעשיר, ושוב אינו מרגיש שנצרך הוא לסייעתא דשמיא בכל עת, אמנם בברכת ה' בריבוי שדות פירות ותבואה, או בבקר וצאן עדיין הוא נצרך בכל עת ושעה לעזרת ה', ותמיד הוא תולה עיניו למרום שעשירותו לא תופסד, שלא יחלו הבהמות ולא ימותו,

באר הפרשה - פרשת בהר - בחקותי

לידע כי ממנו מקור חיים ו'ברכת ה' היא תעשיר' אחוזתו הוא שב ואינו שב לשררה שבידו'. שאחר השמיטה (משלי א כב)'.
והיובל למד האדם שכל אשר לו מתנת שמים הוא, ואין דבר מקנייני הבית והשדה, או מרכושו אשר רכש שהוא בקרא (כה י) 'ושבתם איש אל אחוזתו' - אל שלו מכוחו ועוצם ידו, רק 'כי ה' אלוך הוא הנותן לך

ושירד גשם ולא תתקלקל התבואה, ואף לאחר שצמחה התבואה מבקש מהקב"ה שיזמין לו קונים ושלא ישאר כשסחורתו בידו.

והנה הנותן מתנה לחברו מרוב אהבה פשיטא שרוצה שמתנה זו תקרב את הלבבות, ולא להיפך שדווקא המתנה היא גורמת לריחוק ולפירוד ביניהם. ועל כן כשהקב"ה משלם שכר טוב ליראיו ומצווה להם ברכתו, אינו רוצה לברכם בכסף וזהב שעי"ז יבטחו בהונם ולא יתלו עיניהם בו, ונמצא שאותו שכר יגרום להם לריחוק ממנו, על כן נותן את השכר בפירות העץ והאדמה ובבקר וצאן, בכדי שתמיד יצפו לעזרתו ויהיו קרובים אליו, וזו הטובה הגדולה ביותר, וכדכתיב (תהילים עג כח) 'ואני קירבת אלוקים לי טוב'.

מעניין לעניין, מסופר על סוחר אחד שלא נמנה על עדת החסידים, שפעם בהיותו על אם הדרך לרגל עסקיו נתאכסן בבית מלון, ובאישון ליל ביקש ממנו בעל המלון שיואיל לעבור לחדר אחר, כי חדר זה יועד מעתה עבור הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע המגיע זה עתה לכאן, אותו סוחר, אף שלא היה מבין החסידים התעניין ביותר לראות את דרכי הרבי, ועקב אחר כל תהלוכותיו בקודש, והנה הוא רואה את בעל המלון ובני ביתו מתווכחים ביניהם, ושמע אותם דנים אודות בקשת הרבי שיביאו לו סך מאתיים דינרי זהב (שזה היה כל הכסף שברשותם), עד שנמנו וגמרו להעניק לו את המעות כולם. תיכף חרה אפו של אותו סוחר על הרבי הדורש ומבקש מחסידיו סכומים אדירים ובפרט שזה כל ממנום. לאחר מכן ראה איך שהרבי יוצא עם משמשו אל חצר גינת הבית, ומראה באצבעו בחצר, ואומר, מקום זה ראוי להקים עליו אורווה לסוסים, ומקום פלוני נאה הוא לבנות בו קרעטשמע (בית מרחץ), וכך המשיך ומנה עסקים שונים שאפשר לבנות בחצרו של בעל האכסניא, כשמוע הסוחר דיבורים אלו שהיו משונים בעיניו גברה פליאתו ביותר על הנהגת הרבי. לאחר מלאת כמה שנים, הזדמן שוב אותו סוחר לאכסניא זו, וראה שבאותה פינה בה הצביע הרבי על יעודו לסוסים, אכן קמה וגם ניצבה אורווה גדולה ובה סוסים אבירים למכביר, ובצד השני של החצר יש קרעטשמע כדברי הרבי, ומכל דברי הרבי לא נפל דבר. מיד כראותו כל זאת, לא יכל לעצור בנפשו ושם תיכף את פעמיו אל עבר בית הרבי שבטאלנא ואמר לו, הנה אותך ראיתי צדיק בדור הזה, שהרי ראיתי שלא נפל דבר מפניכם ארצה, אולם ברצוני להבין מדוע לקח הרבי מעמם את כל ממנום עד הפרוטה האחרונה, הסביר לו הרה"ק מטאלנא, הנה לבעל המלון הלז וזוגתו היתה קצובה מן שמיא עשירות מופלגת, אך היה חסר להם בעבור זה תפילה בהכנעה, מכיוון שהיו בוטחים בכל מאודם בסכום גדול זה של המאתיים זהובים, עד שהיה זה להם כמין עבודה זרה, וכל אימת שהגיעו לשעת הדחק ניחמו את עצמם בזה שרכוש גדול מונח להם בבית גנזם, ולא היו מתפללים מתוך שברון לב והכנעה לבורא העולם, לכך לא יכול היה השפע הרב לבוא אליהם, כי אף השפע שקצוב לו לאדם אינו יורד להאי עלמא כי אם על ידי התפילה, אך עתה לאחר שלקחתי מעימם את כל ההון ועושר, לא נותר להם כי אם לבטוח בהשי"ת, להאמין בו בכל לב ובכל נפש, ולהתפלל בהכנעה גדולה, ועיניך הרואות את כל השפע הרב שבא להם על ידי הכנעתם ותפילתם.

ומן העניין להביא לשון נפלא של הגה"ק ה'נודע ביהודה' בספרו דרושי 'אהבת ציון' (דרוש ה ד"ה א"י מטבע) 'הנה כל המטבעות, חדשים וגם ישנים, אשר הם עובר לסוחר כולם הם עגולים, ואפשר הוקבע מתחלה מקדמת דנא לעשות המטבעות עגולים לא על תמונה אחרת, לרמז (שכסף הוא) דבר עגול מתעגל ומתגלגל, ואין לו תקומה במקום אחד, והוא גלגול החוסר החוזר בעולם, לרמז שלא יהיה עיקר בטחונו של אדם על עושרו' (עיי"ש בהמשך דבריו).

ו. יש מבארים את מאמר חז"ל (סוטה מח): 'רבי אליעזר הגדול אומר, כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר, אינו אלא מקטני אמנה', ובפשטות הביאור, שנחשב מקטני אמנה הואיל והוא דואג 'דאגת מחר'. וביותר עומק י"ל, שעצם מחשבתו שיש לו פת בסלו, מתוך הרגשה שיש דבר מה בידו, ואין דאגתו על 'היום' אלא רק על 'למחר'... זה מוכיח כי אמונתו קטנה היא, כי אם הייתה אמונתו איתנה ונכונה היה מבין שאין לו משלו מאומה, ואת שיש לו אינו שלו... (עיי"ש 'מהרי"ד מבעלזא' ליקוטים ש"ס, שמפרש כעיי"ש שהוא מחשב שיש לו, ואינו מתפלל לפני ה' שישאר בידו מתוך הבנה כי הוא וכל מזונו שברשותו בידי ה' המה).

באר הפרשה - פרשת בהר - בחקותי

והנה, פעמים שאדם נגנב מחברו, ויבוא ויאמר כרי שלא יענש חברי אעשה לו טובה, אאנה אותו ובכך אחסוך מעמו שלא יענישו אותו מן השמים להפסידו ממקום אחר (כאומר, אני אפסידו תחת ההפסד מן השמים), לזה אמר 'אני ה' אלוקיכם' הן לשבר הן לעונש, אין הדבר מוטל עליך, אלא אתה עשה כמצוותי - שמור מצוותי וחיה.

ולא רק בממון הדברים אמורים, אלא בכל ענין וענין בחייו, ישריש בנפשו כי 'אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזין עליו מלמעלה', וכל פעולת אדם בעולם בפרנסה או להינצל מהסכנה וכיו"ב איננה אלא בתורת 'השתדלות' ותו לא מידי. כי א"א לאדם לשנות את רצון הבורא, להרחיק או לקרב איזה דבר שלא כרצון הבורא.

כאשר יחלנו לך - אין טוב לפרנסה כמו האמונה

בפרשתן (בחוקותי כו ג-ד), 'אם בחוקותי תלכו וגו', ונתתי גשמיכם בעיתם'. כתב הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע, כי זה כלל גדול בהשפעת הפרנסה, שככל שתגדל

כה לעשות חיל', והוא עצמו אינו אלא כגרון ביד החוצב, ולכן אחר היובל כשהוא 'שב אל אחוזתו' אל הונו אל רכושו, וחוזר לעסוק בענייני השתדלות לפרנסה, 'אינו שב לשררה שבידו' כלומר, מעתה, אינו חושב שה'שררה' תלויה ב'ידו', כי לא הוא השורר והמושל, ולא מכוח מעשה ידו בא לו רכושו אלא הכל בידו של הקב"ה.

ביסוד הדברים ביאר המהרא"ל צינץ זי"ע (מלא העומר) האמור בפרשתן (בהר כה יד), 'אל תונו איש את אחיו, וברש"י, זו אונאת ממון, שהנה אמרו חז"ל (ב"ב י.) 'כשם שמוזנותיו של אדם קצובין לו מר"ה כך חסרונותיו של אדם קצובין לו מר"ה', והיינו שכל קצבתו הקצבה לו לאדם אינה תלויה אלא בידי שמים, נמצא שהמאנה את חברו מכריח כביכול את הבורא להפסידו ממקום אחר - ע"י עלילות דברים או ע"י חולי ח"ו כדי שלא ירוויח באונאתו יותר מן הנגזר והנקצב לו' (כנוכר שם במעשה דריב"ו, עיי"ש). ולכן אמר 'ויראת מאלוקיך', כי בהתנהגותך הנך כביכול מכריח אותי להתנהג עמך במידת הדין להמיש עליך הפסד ממקום אחר', וחוזר לומר אני ה' אלוקיכם, ע"כ אני צריך לשלם לחברך מה שהפסדתו מן הקצוב לו בר"ה^ט.

ז. מספרים במליצה על אחד שגנב מחברו \$100, למחרת היום יצא הגנב אל השוק, החליק, נתקל ונשברה רגלו, פנה הלה אל הרופא שאכן טיפל ברגלו במסירות אין קץ, ודרש עבור זאת \$100 בדיוק. נענה הגנב בסכלותו, אה, הודו לה' כי טוב, ברוך שעשה לי נס במקום הזה, שוו בנפשכם, אילולא גנבתי ביום האתמול הללו מניין היו לי מעות לשלם לרופא... אך האמת תורה דרכה, כי רק מחמת שגנב המעות והרי 'כל מזונותיו קצובין' ואי אפשר שייהנה ממעות שלא נועדו עבורו, על כן שבר את רגלו להוציא מידו את המעות בעד צרכי הרפואה, ואילו היה שומר את עצמו מלקחת את שאינו שלו היה מרוויח עכ"פ שרגלו היתה נשאת שלימה.

ח. כע"ז מתאמרא בשם הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע לבאר את דברי חז"ל (אבות ב ז) 'מרבח נכסים מרבח דאגה', כי אם נקצב לו לאדם שבמשך כל השנה ירוויח סך מיליון דולר, אך זה האיש השתדל יתר על המידה ובתחבולותיו להיות מרבח נכסים הרוויח שני מיליון דולר, והרי זה יותר מהסכום הנקצב לו, מיד גוזרים עליו מן השמים כמה וכמה דרכי הפסד - כדי שלא יעלה ממונו על הסך הנקצב לו מר"ה, אם על ידי נזקים שיהיו לו, ויעלו לו ממון רב, או על ידי רפואות חלילה, נמצא שזה המרבח נכסים יתר לפי מה שקצבו לו הרי הוא מרבח דאגה יתירה לעצמו, כי מן שמיא יוסיפו לו דאגות לאבד את אותו הממון שאינו מגיע לו בדין.

ט. איתא בגמרא (יומא לח:) 'אין אדם נוגע מן המוכן לחברו אפילו כמלא נימא', ומהו לשון 'נוגע', היה לו לומר אין אדם לוקח או נוטל וכדו', ומבאר הגה"ק ה'בן איש חי' (בן יהודע שם) שבא לומר שלא די שלא יקח ממנו את המוכן לו, אלא אף גם זאת שמן השמים ירחיקו כל איש שלא יבוא במגע עם דברים הנוגעים ושייכים בזה. וזהו 'אין אדם נוגע' - אפילו ב'נגיעה' בעלמא במה שמוכן לחברו.

ומבאר על פי מעשה שהיה, שבימות הקיץ נהגו אדונים ומכובדים להעתיק מושבם למקום אויר צח בשדה, והיו תוקעים אהלם ביתדות המוכנסים עמוק בקרקע, ובאותו המקום הייתה טמונה בקרקע צלוחית מלאה זהב ואבנים טובות, ובמשך שנים רבות לא אירע שיחפור איש באותו המקום כדי לתקוע אהלו, עד... שבא האיש שעבורו יועדו המעות והעשירות ובפעם הראשונה שחפר הזמין לו הקב"ה שיחפור במקום הנכון ומצא את האוצר הגדול, וזהו אין אדם נוגע, שכל קודמיו לא נגעו ולא חפרו כלל סביב האוצר שהיה מוכן לזה האחרון.

בצער, אלא שהרעותי מעשי וקפחתי את פרנסתי, שאותיות 'קפח' הם כאותיות 'פקח', ור"ל כי באמת הקב"ה מכין מזון לכל בריותיו ונותן לחם לכל בשר אלא שעל ידי שהוא 'פקח' - ש'מתחכם' לומר שכספו וממונו הניעו לו על ידי חריצותו ועבודתו בזה הוא מרחיק את הפרנסה מעליו וגורם לו להתפרנס בצער²⁸, ואילו היה מאמין בתמימות בוודאי היה נשפע עליו שפע רב כי אין טוב לפרנסה כמו אמונה (לשון הדב"י)²⁹. ומעתה יתבאר היטב 'אם בחוקותי תלכו', שתאמינו כי ה'חק' והפרנסה הוא ממני ובחוקותי, אזי ונתתי נשמיכם בעיתם ויתמשך עליכם הפרנסה תמיד³⁰.

אמונת האדם שאין הפרנסה תלויה במעשיו ו'בכשרונותיו הנפלאים' אלא הכל בידי שמים ובגזרת עליון, כך יפתחו בפניו שערי הפרנסה בהרחבה, וישפיע עליו הקב"ה מידו המלאה הפתוחה והקדושה, לעומתו המדמה בנפשו לומר כי כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה, ואף חכמתי עמדה לי, הרי הוא מרחיק מעליו את שפע הפרנסה³¹.

ובזה מבאר את המשנה (סוף קידושין) 'רשב"א אומר ראית מימיך חיה ועוף שיש להם אומנות והן מתפרנסין שלא בצער, והלא לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני, אינו דין שאתפרנס שלא

י. ואין הדברים אמורים דווקא כלפי מזונותיו של אדם, אלא כך הוא בכל ענייניו של אדם, התולה הצלחתו במעשי ידיו הרי הוא סותם ח"ו על עצמו שערי ההצלחה וסייעתא דשמיא. ובזה ביארו מה דאיתא בגמ' (ברכות ח.) 'במערבא (בארץ ישראל), כי נסיב אינש אתתא (כאשר אדם נושא אשה) אמרי ליה הכי, מצא או מוצא, מצא דכתיב (משלי יח כב) מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה', מוצא דכתיב (קהלת ז כו) ומוצא אני מר ממות את האשה', ובפשטות הכוונה ששאלו אותו אודות האשה אשר לקח האם טובה היא או רעה. ורבו התמיהות בדברי הגמ', א. מניין לו לחתן לידע תיכף נישואיו בטיב 'מקחו', ואיזה פנים יש לדבר הזה - לשאול את החתן כבר במשתה נישואיו או באמצע ימי ה'שבע ברכות', חתן לעבן, האם יש לך 'שלום בית'... ב. לפי דקדוק הלשון היה צריך לומר במערבא שאלי - מלשון 'שאלה' ולא במערבא אמרי. ג. בעיקר יש לתמוה לאיזה צורך שאלו אותו 'שאלה' דחופה ונחוצה כזאת... ומה נפקא מינה יש להם, ומפני מה נקבע מעשה זו לדורות בתוך דברי הגמ' הקדושה [ועיין עוד ב'חפץ חיים' (כלל א סק"ג) מה שדן בדברי הגמ' מצד איסור לשון הרע].

אלא כך ביאור הדברים, שאכן לא באו לשאלו כלל אלא אמרו לו עצה טובה והדרכה ישרה לכל ימי חייו, שהאומר 'מוצא אני' - כלומר, אני מצאתי את השידוך כי פניתי לשדכנים וידעתי כיצד לחפש... וכיו"ב, גם בחכמתי אבנה בית נאמן אזי סופו של דבר שמן השמים אין מסייעים בידו עד של"ע נהפכת היא למר ממות... לעומתו האומר 'מצא בלא להוסיף 'אני', אלא יודע שמהשמים זימנו לו 'מציאה' כשירה, מובטח לו כי מצא טוב ויבנה ביתו בטוב ובנעימים ויפק רצון מה³².

יא. אמור מעתה, הפרנסה היא כ'חק' שאין שייך בזה כל ענין הבנה וטעם - לתלות את גודל קצבתו בריבוי ההשתדלות או מיעוטה. אלא, אם נגזר עליו מן השמים - יזכה לראות ברכה בעמלו, ואם לאו לא יועילו לו כל טצדקי שבעולם. מעתה יבין וישכיל, שאין לו להתאמץ לעמול ולהזיע לחינם ולריק, אין לו אלא עצה אחת - לשפוך שיחו לפני בורא כל עולמים שיזמין פרנסתו מידו הרחבה והמלאה, ואז יראה ברכה בעמלו, כי הקב"ה שומע תפילות כל פה עמו ישראל ברחמים, וחפץ חסד הוא להשפיע לבריותיו כל טוב סלה.

יב. רגיל היה הרה"ק רבי שלומיקה מזוועהיל זי"ע לומר שה'אלף - בית' (והוא משל אנשים לכנות דבר שאי אפשר להתחיל מבלעדיו, כמו שאותיות א' ב' הם ראשונה לאותיות) של היהודי הוא להתחזק באמונה תמימה, להאמין ש'הכל בידי שמים', ואין דבר הקורה עמו ועם אחרים אם לא על פי ציווי ה' בחשבון מדוקדק על כל פרט ופרט, ורמז לה בראשי תיבות, כי א'ב' נוטריקון של א'מונה ב'טחון.

הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע היה אומר בשם הרה"ק רבי בונים זי"ע שזוהי התפילה 'ותקננו בעצה טובה מלפניך' כי העצה טובה' לכל דבר וענין, לכל 'מבוי סתום' ולכל מאורע הבא עליו היא האמונה, שהרי כך אנו אומרים ב'פיוטים' עצתו אמונה (אמרי הרי"ם בשלח ד"ה ויאמינו).

יג. הנה בשיגרא דלישנא אומרים בני אדם 'תקופה זו קשה' למסחר פלוני סיבה פלונית, עוד יאמרו 'אוי, מה נעשה, זמנים קשים באו לעולם'.... וכיו"ב הרהורים ומחשבות דומות לאלו, ובאמת, טעות נוראה בידם, שהרי אין הקובע ל'זמנים' הללו אלא אמונתו של אדם. כי המאמין בה' לא תסור הטובה מאתו בכל עת. וכך נרמז בלשון הכתוב (ישעיה לג ו) 'והיה אמונת עתיך' - לפי האמונת כן היא העיתך... אם יאמין בו יתברך באמת ובתמים יזכה

באר הפרשה - פרשת בהר - בחקותי

אדרבה רק השבתת הקרקע בשנה השביעית (הנראית כדבר הפסד) היא מקור ההשפעה לשש השנים הבאות".

מפורסמים דברי הרה"ק ה'נועם אלימלך' ז"ע (בהר ד"ה ובי תאמרו) בשם אחיו הרה"ק רבי זושא מאניפולי ז"ע, על הפסוק בפרשתן (בהר כה כ-כא) 'וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו^{טו}, וציויתי את ברכתי לכם בשנה הששית, וְעָשִׂיתָ את התבואה לשלש השנים, וצריך ביאור, דלכאורה משמע שאם לא ישאלו 'מה נאכל' לא יבוא השפע, ותמוהים הדברים, וכי עונש מגיע להם על אשר לא שאלו מה נאכל. וביאר הרה"ק הר"ז, כשברא הבורא את העולם העמיד את ה'הנהגה' שירד תמיד שפע לצרכי בני אדם ללא הפסק כלל, אבל כשאין לאדם בטחון בבורא ב"ה הריהו מקלקל ח"ו את השפע. ובוה תבין, כי אדרבה, אם יבטחו בה' ולא ישאלו 'מה נאכל' בוודאי לא יחסר להם מאומה^{טז}, אבל אם ישאלו 'מה נאכל' יגרמו ח"ו לקלקל את השפע, אך אעפ"כ 'וציויתי את ברכתי'".

הוא ותמורתו – להאמין בכל המצבים שהכל לטובה

בפרשתן (כו י), 'והיה הוא ותמורתו יהיה קדש'. ומבאר הרה"ק ה'דברי ישראל' ז"ע (בפרשתן) שבא

בענין הזה למדנו גם בהמשך הפרשה (כו לז-לה) 'או תרצה הארץ את שבתותיה וגו', את אשר לא שבתה בשבתותיכם בשבתכם עליה, וברש"י 'שבעים שנה של גלות בבל הן היו כנגד שבעים שנות השמיטה ויובל'... וכדמצינו במשנה (אבות ה ט) שגלות באה לעולם אם אין ישראל שומרים כראוי על מצוות השמיטה. ומבאר הרה"ק הרבי ר' העניך מאלכסנדר ז"ע (חשבה לטובה ד"ה או) מדוע החמירו על עוון זה - לחייבם גלות יותר משאר עבירות, שהרי רמז נפלא יש בה במצוות השמיטה, להראות שהננו מאמינים ויודעים שכל הארץ היא של הקב"ה, אנו עבדיו והוא אדונינו, על כן נתן לנו לעבוד את הארץ במשך שש שנים, וכעין שמצינו בעבד עברי 'שש שנים יעבוד' (שמות כא ב), וכאשר אנו משביתים את הארץ בשנת השבע ומראים בזאת שהוא אדון הכל אז יתננה לנו הקב"ה לעוד שש שנים, אבל העובד גם בשנה השביעית אינו מכיר בזוה, אדרבה, הוא מגלה שסובר בדעתו שהוא ואין בלתו, רק הוא בעל השדה. לכן הקב"ה מַגְלֶה אותו מן השדה ללמדו לקח 'כי לי כל הארץ'.

ולמדנו מדבריו שההתחזקות באמונה היא הממשיכה את שפעת הפרנסה, ושלא כדעת 'בעלי בתים' ההפוכה מדעת תורה שנראה להם ש'מפסידים' בכך שאינם עובדים את הקרקע במשך שנה תמימה, אלא

לזמנים טובים ורב שפע, וח"ו להיפך. כי האמת שהכל הבל ודמיונות, ואין מדת השפע תלויה כי אם בשלימות האמונה של בשר ודם, שהקב"ה לבדו הוא הזן ומפרנסו מידו הרחבה והמלאה, ורק עפ"ז נקבע אם ירוויח אם לאו. יד. כדברים הללו אמר הרה"ק רבי יצחק מנעשכ"ז ז"ע, שהשביל והדרך להמשיך את ברכת הפרנסה הוא על ידי האמונה בחי העולמים, שמא תאמר, הנה עיניי רואות אפיקורסים רבים המרוויחים לחמם בכבוד וחיים בעושר גדול, אין זה אלא מפני שהקב"ה מרחם עליהם...

טו. לכאורה צריך עיון קצת מדוע לא מצינו בכל מצוות שבתורה שיזכירו 'קושיותיהם' של אינשי דעלמא – מה יהיה עם הפסדם הנובע מקיום מצווה פלונית, ורק כאן בשמיטה התייחסו לזאת הקושיא בכובד ראש. ובביאור הדברים, שמעתי מאחד מחשובי וגדולי רבני דורנו שליט"א, שהרי מצוות השמיטה באה לעורר ולרמז לכל את ענין האמונה, כי 'יש בורא עולם הזן ומפרנס לכל אף מבלעדי עבודתו בשדה או שאר עבודות הפרנסה'. ובאמונה, איז א קושיא א בראך (כל קושיא הבאה ונוגעת בענין האמונה הוא חורבן גדול ונורא, כי אין לך יפה מהאמונה 'פשוטה' ממש) עד שהוצרכו להתייחס לכך ולתקן את אשר העוו המקשים.

תשובה מעין זה השיב פעם כ"ק אדמו"ר מסקולען ז"ע לבני משפחה אחת שאחד מיוצ"ח היה ל"ע ילד צעיר בסכנת חיים וכבר הגיע קרוב ליציאת... ושאלו את הרבי איזה חפץ או דבר שבקדושה ישימו מתחת (אונטער) מיטת החולה ברגעים אחרונים לסגולה, ענה הרבי מען זאל אונטער לייגן אמונה ובטחון...

טז. על פי זה שמעתי לבאר בהא דכתיב (איכה ג כב) 'חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו', כי הנה 'תמנו' ר"ת וכי תאמרו מה נאכל, וזהו שאמר הכתוב חסדי ה' – זוכים אנו לחסדיו המרובים, כי לא תמנו, ר"ל כלומר שאין אנו כאותם שנאמר בהם 'וכי תאמרו מה נאכל', אלא בוטחים אנו בתמימות ובלב שלם, על כן לא כלו רחמיו

הכתוב ללמד על חובת האמונה בהשי"ת שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, שהרי 'אין והיה אלא לשון שמחה' (בר"ר מב ג), ועל כך נאמר שבין במצב של 'והיה' - שהקב"ה מתנהג עמו באופן של 'שמחה' ברחמים מגולים, בין במצב של 'ותמורתו', שתמורת השמחה נהפך ל"ח... בכל מצב 'יהיה קודש', שיאמין שהכל בהשגחה העליונה ולטובתו האמתית¹ ואף שאינה נראית לעיניים².

אלא נמשך השפע תמיד מבלי להפסיק. ובדרך זה יתפרש גם מה שאנו אומרים ב'ברכת מודים' הטוב כי לא כלו רחמין והמרחם כי לא תמו חסדיך כי מעולם קוינו לך, שמאחר שתמיד אנו מקווים לישועתו ונשענים עליו באמת ובתמים על כן לא כלו רחמיו ולא תמו חסדיו, אלא נמשכים הם כפי רצונו ית' להשפיע תמיד לבריותיו באין מחסור. יז. עומק הדברים מבאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ז), דבאמת כל הקושיא 'מה נאכל' מופרכת ביסודה, כי הקב"ה שנותן לו שנות חיים יתן לו גם מזונו לשנים אלו (וכי הוא נותן חיים לאדם להמיתו מתוך רעב). והמאמין בחי עולמים באמת, ברור בעיניו שצמיחת הזרעים אינה תוצאה מזריעת הגרעינים גרידא אלא ממוצא פי ה' אשר משגיח ועושה הכל, ולא ידאג כלל אף כאשר נצטווה לשבות במשך שנה תמימה - כל שנת השמיטה, אלא בבטחונו הגדול יודע שפרנסתו כבר תגיע אליו בדרך נס. אבל המפקפק באמונה זו, וחושב שפרנסתו תלויה במעשיו ובפעולותיו, ואם לא יזרע לא יהיה לו מה לאכול, אצלו אכן גידול התבואה בשנה השישית עבור שלש השנים הבאות הוא בגדר 'נס' [ואינו דומה לפרנסתו בשאר שנים הבאה לו (לפי מחשבתו) כתוצאה מזריעתו מידי שנה בשנה], וזה צריך ציווי מיוחד להוריק שפע כזה משנה אחת לשלוש שנים כאחד.

וכן כתב ה'ארחות צדיקים' (שער השמחה) 'וצריך שיבטח בשם יתברך שיצליחו במלאכתו ובעסקיו, ולא יבטח בהם, אלא יחשוב אשר מלאכתו ועסקיו הם 'דרך' לפרנסתו מאת ה' יתברך, כמו אדם הבוקע עצים בגרזן, אע"פ שהגרזן חותך העץ, אין הכח בא מן הברזל, אלא מן האיש הבוקע עם הברזל לחתוך בו העץ'.

יח. ידוע מה דאיתא בזוה"ק (ח"ג קבב): אשר יוצא 'כרוז' ביום י"ד אייר - פסח שני, ומכריז 'כל מאן דלא יכיל למחמי מטרוניתא ייתי ויחמי עד דלא ינעלון תרעי' (כל מי שלא היה יכול לראות את פני האדון ה', יכול לבוא ולראות בטרם ינעלו את השערים), 'אימתי כרוז אכריז, בארבעה עשר לירחא תניינא, דהא מתמן עד שבעה יומין תרעין פתיחין מכאן ולהלאה ינעלון תרעי' (כרוז זה יוצא ביום י"ד אייר, ומאז ועד ז' ימים עדיין פתוחים השערים, ולאחר מכן ינעלו אלו השערים), וידועה הקושיא, מדוע ננעלים השערים דווקא בפרוס חג השבועות הבעל"ט. וביאר הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע כי נודע ששבעה שבועות הספירה מכוונים כנגד ז' מידות, וב' השבועות האחרונים הם כנגד 'יסוד ומלכות' שעניינם על דרך העבודה - קדושה ואמונה, וזאת באו ללמד לכל ב'נעילת השערים' כי בענייני קדושה ואמונה צריך לעבוד בכל כוחו ולהתייגע אף כשהשערים נעולים, כשנראה לו שהכל סתום...

יט. הנה מצינו בסוף הפרשה בעניין מעשר בהמה שאמרה תורה (בחקותי כז לב) 'וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קודש לה', ופירש רש"י, 'כשבא לעשרן מוציאן בפתח זה אחר זה, והעשירי מכה בשבט צבועה בסיקרא להיות ניכר שהוא מעשר', ולכאורה יש להקשות מפני מה ציוונו הכתוב להכות את העשירי שהוא קודש לה' ולא את שאר הבהמות שהם חולין, וממילא נדע שמי שאין בה סימן היא היא קודש לה', ועל דרך זה יש להקשות עוד מדוע צריך להכות, והרי באותה מידה היה ניתן לצבוע אותו בנחת... וביאר הגה"ק מאוסטרווצע זי"ע וז"ל, אך התורה באה להראות בזה שכן הוא תמיד, שמי שהוא קדוש לה' מכין אותו וסובל יסורין וצרות, ועל ידי זה הוא מתגדל ומתקדש ביותר, עכ"ל (הובא בספר בית מאיר ליקוטים מהגה"ק מאוסטרווצע).

ונמצא ש'בהמה' מסתובבת ושואלת במר נפשה מדוע רק אותי היכה אדוני, ומה נשתנה חלקי משאר הבקר שכולם הולכים מעדנות ורק אני ספגתי מכה על לא עוול בכפי... אכן כל תמיהה זו נובעת מהיותה 'בהמה', ואילו היה לה דעה בינה והשכל הייתה משכלת להבין ש'מכה' זו הפכה אותו להיות קודש ה', ולא זו בלבד שאינה 'גרועה' מחברותיה אלא אדרבה היא זכתה להתעלות לרום המדרגות. מעתה אל נהיה כ'בהמות' קצרי רואי, אלא נדע כי כל מכה ומכה טובה יש בה ועל ידי זה הוא מתגדל ומתקדש ביותר...

כ. כעין זה פירשו על פי מה דאיתא בספה"ק ששם הוי"ה כסדרו מורה על מקור הרחמים והנהגת החסד הנגלית בעולם, לאידך, שם הוי"ה שלא כסדרו מורה על מידת הדין, והנה 'והיה' הוא אותיות שם הוי"ה שלא כסדרן, ולזה אמרה תורה והיה - יתנהג בשמחה, בין 'הוא' - שם הוי"ה כסדרו המרמז על הנהגת רחמים, ובין ב'תמורתו' שנתחלפו האותיות בכל מצב 'יהיה קדש' כי הכל מאתו ית'.

באר הפרשה - פרשת בהר - בקורות

דברי הברית' וגו'. ומבאר החתם סופר, כי בפרשת כי תבוא נזכר בכל התוכחה שמו של השי"ת - 'ישלח ה' וגו', ידבק ה' וגו', יתן ה' וכהנה רבות, וכאשר האדם מביט ורואה כי כל התוכחה היא מפי עליון אזי אינו צריך לנחמה, אלא הא גופא הנחמה כשיודע שהכל מיד ה' ברחמיו וחסדיו הגדולים²². לאידך, בפרשת נאמר (כו טז-יז) 'אף אני אעשה זאת לכם וכו', ונתתי וכו', ולא נזכר מפורש כי הכל מהשי"ת הוא, וכשנדרמה לאדם שהקב"ה הסתיר פניו ממנו אכן זקוק הוא לנחמה גדולה.

ערכי עלי - אין לך אדם שאין לו 'ערך' ובמעלת ההשתוקקות איתא מהרה"ק ה'חווה' מלובלין זי"ע למה נסמכה פרשת 'ערכין' לפרשת ה'תוכחה' - בפרשתן, דחששה תורה שמא אחר תוכחה כזו תפול רוחו של אדם בקרבו ויאמר אין לי שום ערך וחשיבות, לזה ניתנה מיד פרשת ערכין, להורות שאין לך אדם שאין לו ערך. ולעולם אל יאמר אינני שווה מאומה, כי אהבת הקב"ה לכל אחד מבני ישראל כאהבת האב לבנו יחידו²³ (הוכח באבני זכרון ערך התחוקות, מלקט יושר בפרשתן, וכ"ה בספה"ק מי השילוח).

ומסיים ה'דברי ישראל', המאמין שהכל לטובה זוכה ורואה שאכן כן הוא, וכמרומו בהמשך העניין בפרשה (פסוק יד) 'והעריכו הכהן בין טוב ובין רע כאשר יעריך אותו הכהן בן יקום', ויתבאר עפ"י הידוע (זוה"ק ח"א קנ. ובש"מ) ש'כהן' מורה על מידת החסד, וכך אמר הקרא והעריכו - על האדם 'להעריך' ולהחשיב את כל העובר עליו בין טוב ובין רע הכל ממידת החסד, וכאשר יהיה כן יזכה שאכן כאשר יעריך אותו הכהן - כשם שהוא הכריז שהוא מאמין שהכל מצד מידת החסד בן יקום וכן יהיה, ויזכה לראות את הטוב ואת החסד בישועת ה' במהרה²⁴.

אשרי המאמין כי מאת ה' היתה זאת, כי בזה תקל עליו המלאכה שלא 'להשתנות' בבוא עליו מידת הדין, ולא תמוש השמחה מפניו, ביודעו שהכל הוא מאביו שבשמים. וכמו שביארו בשם החתם סופר טעמא דמילתא שפרשת התוכחה שבפרשתן מסתיימת בפסוקי נחמה - 'ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם... וזכרתי להם ברית ראשונים' (כו מד-מה), ואילו התוכחה שבפרשת כי תבוא אינה מסתיימת בנחמה אלא נאמר (דברים כח טט) 'אלה

כא. כך ענה כ"ק אדמו"ר מסקולען זי"ע לבחור שבכה לפניו כי רבו אנחותיו ולבו דווי על זיווגו שעדיין לא נמצא, אנא, רבי קדוש ברכני בזיווג הגון, אמר לו הרבי, דו ביסט א חתן, נאר דו ווייסט נישט צו וועמען (הנך כבר 'חתן' אלא שאיך יודע עם מי?), שהרי ארבעים יום קודם יצירת הוולד כבר מכריזים בת פלוני לפלוני, אין זה אלא 'אבדה' שנאבדה (לא שצריכים לעשות מציאות חדשה של 'חתן וכלה') ואי משום הא, אין לך אלא להתפלל שיגל ה' את עיניך למצוא את האבדה, לבקש הראנו ה' חסדך, שנוכל לראות החסדים ונראה עם מי אנו באמת החתן... (חוץ מאותה ראייה בפועל הכל כבר מסודר).

כב. הרה"ק רבי מאיר נתן זי"ע בנו של הרה"ק ה'דברי חיים' נלב"ע בחיי אביו, ביום הראשון כשנעמד ה'דברי חיים' להתפלל שחרית, נטל את הטלית להתעטף בה, וקודם שהחל באמירת 'ברכי נפשי' פתח ואמר, הנה מהלך לו איש בנחת ברחובה של עיר ולפתע מרגיש כי מאן דהו הכהו בגבו מכה גדולה וחזקה - מיד יסתובב המוכה לאחוריו ברוב רוגזה וטענה מי העיז להכותו כן. אמנם אם יראה שה'מכה' אינו אלא ידידו אוהבו שהכהו בגבו לאות אהבה וחיבה - לא די שלא יקצוף ויתכעס עליו, אלא אדרבה מכה זו תוסיף אהבה על אהבתו וחיבה על חיבתו. אף לדידן, עתה הוכינו במכה אנושה אך מי הוא זה המכה הלא הוא ידיד נפש אב הרחמן... ופתח בהתלהבות בסדר התפילה. כג. שמעתי ממחנך גדול, שנתגלגל אליו איש יהודי של"ע נתרחק מאד מן הדרך עד שהגיע למדינת הודו, וכבר הסיר כיפתו מעל ראשו, ושאלו המחנך מה לך כי באת אלי, השיב, שהיה ב'בית חב"ד' שם, ושם פגע בו יהודי ירא שמים שהכריז בפניו - 'לא יעזור לך כלום, אתה יכול ללכת עם כיפה או בלי כיפה, אבל דע לך כי בכל מצב הקב"ה מחכה אליך שתחזור אליו', ונכנסו בו הדברים כארס של עכנאי, והם 'מצלצלים' באוזניו כל העת ואינו מוצא מנוח לנפשו, והולך ממחנך למחנך למצוא את הדרך שיוכל לחזור בה. הוסיף המחנך, שאף אותו יהודי שהכריז כך בפניו אינו משער בנפשו איזו מהפכה דקדושה גרמו דבריו אלו... לדידן ייאמר, בכל מצב שאנו נמצאים בו הקב"ה מחכה עלינו שנזעק 'למה נגרע' ונרצה להתקרב אליו, אין לנו אלא לפתוח את ה'אוזניים' שבלב' ולשמוע את קול השי"ת הקורא אלינו 'שובו אלי'.

ח"ו אני נפסק מקדושתו יתב"ש... וגם יכול לעשות לעצמו שיחה ותפילה מזה בעצמו - שיצעק ויתחנן לפניו ית' על שכל כך נתרחק מאתו יתב"ש, עד שאין יכול לדבר לפניו בראוי, ויבקש מאתו יתב"ש רחמים ותחנונים שיחמול עליו ויפתח פיו שיוכל לפרש שיחתו לפניו יתב"ש - שיהיה לו דיבור בראוי ויוכל להתפלל בדת בראוי וכנכון ובוודאי יעזרהו יתב"ש, עכ"ל.

חביבין דבקבעתא - פרנסה ושפע רב בזכות קביעת עיתים לתורה

בפרשתן (כו ג-ד), 'אם בחוקותי תלכו וגו', ונתתי גשמיכם בעיתם'. ומבאר ה'דברי ישראל' (בפי' הב') כי שניים המה שנקראו 'חק', התורה נקראת 'חק', וכן הפרנסה²⁷ (ביצה טז. חק לישנא דמווני), ומבאר כוונת הקרא - 'אם בחוקותי תלכו', שתקיימו שניהם גם יחד, שתעסקו במלאכת הפרנסה וברב בבר גם תקבעו עתים לתורה

ולא יפול לבו בקרבו בשעה שהוא מרגיש שהוא בשפל המדרגה, כי הקב"ה מחשיב במאד את עצם כיסופיו ונגעוועיו, ומקבל באהבה את רצונותיו והשתוקקותו להתקרב אליו²⁸. וכך ביאר הרה"ק מראפשיץ זי"ע (זרע קודש וראו. ד"ה וידבר משה בו' הן בני') את הכתוב בפרשתן (כו מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם - בהיותם מרוחקים בתכלית הריחוק מבורא עולם, לא מאסתים ולא געלתים - אלא נשארתי באהבה עזה ועצומה אליהם, ומדוע, כי לבלותם - לשון תשוקה ובלות הנפש, שתשוקה זאת - שהאדם חפץ ומשתוקק לדבר ולהתפלל לפניו יתב"ש בראוי - זאת גופא רואה השי"ת וחשוב לפניו יתב"ש, ובפרט על זעקתם שזועקים אליו 'אבינו שבשמים בלתי נפשנו להתפלל אליך בדת, בכל לב ובכל נפש, אלא שאיננו יכולים, ותפילה פשוטה זו בכוחה לפעול גדולות ונצורות. וז"ל שם. לכן אין לשום אדם מישראל לייאש עצמו כלל וכלל, ולא יאמר

כד. עוד נימא בה מילתא, כי הנה מדרך העולם אשר היצר הרע מנסה להפיל את האדם ברשת היאוש רח"ל, כאשר האדם עושה לעצמו 'חשבון הנפש' ורואה כיצד חדשים לבקרים הוא מקבל על עצמו להשתנות, אך לא נשאר 'מאומה' מכל אותם קבלות ומחשבות טובות, ומתוך כך בא לידי יאוש שסבור לעצמו שאינו שווה כלום ומרוחק הוא הרבה מכל מעלות העבודה, אך טעות גדולה הוא בכל הילוך מחשבתו, כי הא גופא שרוצה ומנסה היא ההוכחה על שייכותו לעבודת השי"ת.

שמע נא למה שאמר הגה"ח רבי מענדל פוטערפאס זצ"ל, כי בהיותו בכלא במנדינת רוס' ימים ושנים ראה עכביש ה'מטייל' על הכתלים ובתוך כדי הילוכו הוא טווה קורים עד שנעשה רשת, לא עבר זמן הרבה ונלכד זבוב בתוך הרשת, הזבוב ניסה לקפוץ ולהיחלץ מתוך החוטים שהסתבכו בין רגליו ולא עלתה בידו, שוב ניסה להתרומם ולהשתחרר ושוב נפל, וחוזר חלילה, בינתיים עמד העכביש 'בחיבוק ידיים' ולא עשה מאומה, עד שנחלש הזבוב והפסיק לפרכס, או אז מיהר העכביש לעשות 'סיום' על הזבוב... המשיך רבי מענדל, שהלא ידוע שמכל דבר עלינו ללמוד מוסר השכל לעבודת ה', כי לא לחינם זימנו לו מן השמים לראות אותו מחוזה, והתבונן בעצמו כי העכביש מרמז על היצר הרע (כדאייתא בסוכה נב.), וזה דרכו של היצר לעשות ולפרוס רשת בכדי ללכוד את האדם בתוכו, אך כל זמן שהאדם מנסה להשתחרר מידי - עומד עדיין היצר מרחוק ואינו ניגש אליו, כי הוא יודע שעדיין אינו 'שלו' ולא יוכל לנצחו, ורק בשעה שהאדם מתייאש ו'מרים ידיים' בהכנעה... ומפסיק להילחם, אז ניגש היצר בבטחון וב'שלוה' וטורף אותו...

וזאת למדנו גם ממה שנאמר בתורה לגבי כשרות העופות 'אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף ההולך על ארבע אשר לו כרעים ממעל לרגליו לנתר בהן על הארץ' (יא כז), והרי שאם הוא 'מנתר' וקופץ מעל הארץ סימן מובהק הוא על טהרתו, ואף אם לא נשאר באוויר לתמיד אלא חוזר ונופל על הארץ... הוסיפו 'בעלי הרמז' שעל כן מתרוממים ו'קופצים' בעת אמירת 'קדוש קדוש קדוש' שבקדושה (בחזרת השי"ץ), ללמד על חובת האדם לקפוץ אם רוצה להתקדש...

כה. מענין לענין, נביא את דברי הרה"ק ה'דברי ישראל' בפרשת אחרי (ויקרא יח ג) וז"ל, 'ובחוקתיהם לא תלכו', פירש רש"י לא תלכו בנימוסות שלהם וכו' ושלא לגדל בלורית וכו' ע"ש, והענין שקורא נימוסיהם בלשון 'חק', אלא אותן האנשים שהולכים בנימוסיהם ובלבושיהם מצדיקים עצמן שעושין זאת לצורך הפרנסה זהו שנאמר 'ובחוקתיהם' - חק לישנא דמוזנא הוא (ביצה טז.) פי' לא תלכו בנימוסות שלהם בשביל הפרנסה מאתם, כי הוא פרנסה דסטרא אחרא, לא כן פרנסת ישראל שהוא שפע דקדושה, עכ"ל.

לבית הכנסת לתורה ותפילה, שעכשיו בגלות הוא כעין (בבחינת) עליה לרגל, עב"ל"י.

ואכן, אין לך מעלה ממי שקובע עיתים לתורה כחן בל יעבור - וכל רוחות שבעולם לא יזוהו ולא יבטלוהו ממשנתו. וכך אמר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (לקושי אמרים, לו) וז"ל, אמרו חז"ל (זבחים פט.) כל התדיר מחברו קודם את חברו, מרומז בזה כי מי שהעבודות שלו בהתמדה תמיד הוא קודם (שהעבודה הנעשית בקביעות מעולה וחשובה יותר מעבודה שאינה קבועה), וכן אמרו כל המקודש מחברו קודם. אבל תדיר ומקודש תדיר קודם, היינו שהעבודות שלו עולה גם על זה שמקודש יותר, ואף על פי שעבודתו אינה כל כך על פי מדרגות, אבל מה שהוא תמיד חשוב וקודם לבל. עב"ל. וברוך משל לסבר את האוזן, שהקובע לעצמו ללמוד שעה אחת בלבד בכל יום אך עומד הוא כחומה בצורה בקבלתו ומעולם אינו מבטלה, חשוב יותר מרעהו הלומד שעות רבות אך לפעמים בטל הוא ממשנתו מסיבות שונות, כי העבודה הקבועה והתמידית קודמת וחשובה לעבודה המקודשת.

עמלים בתורה - לעסוק בתורה גם בלי טעם

בפרשתן (כו ג), 'אם בחוקותי תלכו'... וברש"י, שתהיו עמלים בתורה^{כז}, ונקט לשון 'בחוקותי' - כחן בלי טעם, לומר שיש לו לאדם לעסוק בתורה ולעמול

ותפילה או 'ונתתי גשמיכם' - פרנסה הגשמית, 'בעתם' - בזכות העתים שאתה פונה לתורה ולתפילה...^{כז} לא כמו שה'בעה"ב' סובר שמפסיד פרנסתו ע"י העתים ההם, עב"ל.

ובלומר, שרבים החושבים - אפילו מאלו הקובעים עיתים לתורה - שב'מסירות נפש' הם מקריבים מעצמם ומזמנם היקר, בלומר, שהיו יכולים להרוויח או ממזון רב, ואעפ"כ הם 'מקריבים' זאת למען התורה והתפילה. אבל טעות גדולה בידם, כי אדרבה 'קביעת עיתים' זאת היא זכות קיום פרנסתם, ודייקא בזכות 'עיתים' הללו פרנסתם מתברכת ומתקיימת בידם. ומאריך להסביר שלכן כתיב לעיל בסמוך לו (בסוף פר' בהר) 'ומקדשי תיראו', ותתפרש תיבת 'תיראו' מלשון ראייה, והיינו שעליהם להיראות בבית הכנסת ובבית המדרש. והנה, בוא ונחשב, דזה וודאי שאין המדובר במי שממילא בטל מן המלאכה, כי זו איננה רבותא שרואים אותו בבית המדרש, הרי ממילא אין לו מה לעשות עם יומו... אבל, 'אם בחוקותי תלכו' (חן מלשון פרנסה) - שמתוך עיסוקיו עוזב הכל ונכנס לביהמ"ד לתורה ותפילה, (וכלשונו של הדברי ישראל -) 'ונתתי גשמיכם בעיתם', בעיתים של הליכותיו לתורה ולתפילה ולא יפסיד. כי כמו שבראיית הפנים בעליה ל'רגל' הבטיח הקב"ה (שמות לד כד) ולא יחמוד איש את ארצך בעלותך ליראות. כן יש לנו הבטחה בכל יום ובכל איש בהליכותיו 'ועליותיו'

כו. הנה אמרו חז"ל (אבות ג יז) 'אם אין קמח אין תורה', ומבאר ה'אור החיים' הקדוש (ריש פרשתן) אם 'אין קמח' שחסר לאדם שפע הפרנסה הרי"ז סימן ש'אין תורה' - שאינו עוסק בתורה.

כז. מוסיף ה'דברי ישראל' בדברי המשנה 'אם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח' - ומי קודם למי, תשובתו, כי כל איש לפי דרגתו - המון העם ישכימו בבוקר ויאמרו תחילה 'אם אין קמח אין תורה', תחילה נפנה לעסקינו, נמלא אסמינו ב'קמח' ואח"כ נעסוק בתורה. וכן הייתה דרכו של עשו, שהיה בא מן השדה והוא עייף, ורק אז פנה ללמוד תורה (שגם הוא למד תורה שהרי שאל 'אבא היאך מעשרין...'), לעומתם דרך עובדי ה' היא, מתחילה יאמרו אם אין תורה... ורק אח"כ יפנו לעסוק במשא ומתן, וזהו 'אם בחוקותי תלכו' שתעסוק תחילה בחן שלי שהיא התורה, אז ונתתי גשמיכם בעיתם.

כח. איתא במדרש 'אם בחוקותי תלכו' - הה"ד חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, אמר דוד בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך לסחורה פלונית אנכי הולך, והיו רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות ובתי מדרשות. רמז נפלא בענין חינוך הבנים נתן בה הגה"צ רבי יוסף נחמיה קארניצער (חי' רבי יוסף נחמיה) עפ"י הידוע (עירובין דף ע:): 'ברא כרעא דאבוה', והיינו שהבנים נקראים רגליים לאבותיהם, ובזה יתבאר היטב, אמר דוד, פעמים הרבה עלה בדעתי ללכת לסדר דברים גשמיים, אבל, מיד נמלכתי בדעתי, שאם לא אתחזק ללכת לביהמ"ד, הרי בוודאי שגם בני יתרפו ידיהם ויפלו ממדרגתם, והכרה זאת מנעה אותי מללכת לבתי סחורה, וזהו אומרו 'היו רגלי מוליכות אותו לבית הכנסת ובית המדרש', ומכאן 'מוסר' לאבות שישמרו מאד לנפשותם (בוודאי שלא באנו לומר שלא

אומרים שיצרם מתגבר כנגדם, ומעמיד להם חבילי טרדות ומפריעיהם למיניהם.

והעצה לכל קשיים אלו היא הא גופא אם בחוקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה, כלומר, שיתחזקו ויתאמצו ללמוד, והתורה עצמה היא 'תרופת פלא' לכל אותם הקשיים, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם, בזה ובבא^ט. שהמחוסר הבנה סופו שיפתחו בפניו שערי הבנה וסייעתא דשמיא, ויראה ברכה גדולה בעמלו, וכמו שאמרו (מגילה ו): 'יגעתי ומצאתי תאמינ'ל'. ואילו מי שאין לו טעם בתלמודו מוכסח הוא ש'מכאן ואילך יערב לבם' וסוף 'הטעם' לבוא, ורמזו כן צדיקים במקרא שכתוב (שמות טו כג) 'ויבאו מרתה ולא יכלו לשנות מים ממרה כי מרים הם', כי אין 'מים' אלא תורה (תענית ז), ורמז יש בדבר לאותם שאין עוסקים בתורה ב'תירוץ' כי מי התורה 'מרים הם' עבורם, ולא מצאו כל טעם בלימוד התורה, ועל כך נאמר 'ויורהו ה' עין'

בה אף כשהוא כחק שאין בו 'טעם' לגודל הקושי שמרגיש. וכמו שמביא הרה"ק מקאמרנא זי"ע שבילדותו הראה לו הרה"ק מבוטשאטש זי"ע מה דאיתא בתנא דבי אליהו (רבה פכ"ז) לדרוש את הפסוק (תהילים סח ז) 'מוציא אסירים בכושרות' - 'אין אסירים אלא תלמידי חכמים, שאוסרין את עצמן למקום בבית המדרש למקרא ולמשנה ולתלמוד ולמדרש ולהלכות ולאגדות, ופירש, שגם אם האדם אינו 'רוצה' ללמוד או שמרגיש שאינו מסוגל הרי עליו 'לקשור ולעקוד את עצמו' ולהרבות בלימוד התורה בכל מצב שהוא.

והנה רבים המתאוננים ואומרים כי קשה לימודם כברזל, ונבצר מהם לטענתם לעסוק בתורה מכמה וכמה סיבות. יש שטוענים שאין להם כשרונות ראויים ולא חננו אותם מהשמים ב'דעה בינה והשכל' כדי להבין את דברי התורה כדבעי, לעומתם יש המתאוננים שמה יעשו ואינם מוצאים טעם והנאה בלימודם, ואילו אחרים

יתעסקו איש איש במלאכתו כפי צרכו, אבל ידעו ויכירו בכל עת מהו העיקר ומה הטפל) וידעו כי 'מעשה אבות סימן לבנים' ועל פיהם יתנהגו צאצאיהם.

באופן אחר ביארו את דברי המדרש 'לשבח', כי מדרך האדם שאינו חושב ומסתפק בבואו להתעסק בדברים החשובים לו מאד, וכגון להתלבש בקומו בבוקר, לאכול פת שחרית ושוב סעודת הערב, וכיו"ב, את כל אלו יעשה האדם מעצמו, בלי מחשבה ודיון מקודם אם נכון עכשיו לעשותו, ורק בדברים שאינם חשובים אצלו כ"כ אז ישקול לעצמו אם עדיף לוותר על דבר זה או לעשות דבר זה (וכגון אם ילך לסעודת שבע ברכות או ללמוד בקביעת עתוי לתורה), זאת רמז דוד, שבגשתו ל'סחורה' או שאר עיסוקים שלו אז היה 'חשבתי דרכי', בהם הסתפק ודן האם הוא מוכרח לעשותם, והאם עליו להקדימם לדברים אחרים רוחניים, אבל, בענין תורתו ותפילתו - ללכת לביהכ"נ ולביהמ"ד, לשם היו 'רגליו מוליכות אותו', ללא כל הסתפקות וספקות, כי בהם ראה את ה'כי הם חיינו'.

כט. מעשה באחד שחשקה נפשו לעלות לתורה בפרשת התוכחה, ומכיוון ששמע שיש החוששים מכך פנה אל הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א לשאול את פיו כדת מה לעשות, ענה לו הגר"ח שאין כדאי הדבר ואין בזה סימן טוב... ולחזוק תשובתו סיפר לו הגר"ח מעשה שהיה בשנה שלפניה באחד מתלמידי כולל חזון איש שעלה לתורה לקרוא בפרשת התוכחה, ולא נגמר הדבר 'בכי טוב'... כי מיד בשבוע שלאחריו מתה דודתו העשירה של האברך שהייתה דרה בארה"ב, והניחה לו ירושה הגונה ובין יום נהפך מעני מרוד להיות מעשירי העיר... ו... לא עבר זמן ארוך והלה עזב את הכולל ויצא לעסקיו... הרי לך איזה חורבן נורא נגרם מאותה ה'עליה'.

ל. בימי הגה"ק ה'חזון איש' זצ"ל היה עסקן גדול שרצה לפתוח ישיבה מיוחדת לאלו שאינם נמנים על 'בעלי הכשרונות' כדי שילמדו לפי כוחם ויכולתם, ובזה יקנו לכל הפחות את ה'ידיעות' הנצרכות להם להעמיד בית נאמן בישראל. כי סבר שרק בעלי הכשרונות מצליחים בתורה, וכשבא לשאול ולהתייעץ עם החזון"א דחה הצעתו תיכף ומיד, באמרו, שבין רגע יכול האדם לזכות שיפתח ה' לבו בתלמוד תורה, והוסיף וסיפר לו עדות שראה במו עיניו, שבצעירותו הכיר אחד שהתייגע מאד בתורה, אך לא היה בעל כשרון, ונתן לו דוגמא כמה היו כשרונותיו חלשים, שפעם שאל אותו לביאור בדברי רש"י (בראשית יד, י; ועוד טובא) 'כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה, הטיל לה ה"א בסופה', והתפלא שהרי לא נכתב למ"ד בתחילתה, ורק אחר זמן רב הצליח לקלוט, שאכן אין הכוונה שיש אות למ"ד בתחילתה, אלא שצריכה אות למ"ד בתחילה, ואעפ"כ גדל לתלמיד חכם עצום, ונהיה לאחד מגדולי הדור

(מעשה איש חלק ב' עמוד לט).

אם יהיה אדם צדיק גמור ולבבו ישר ותמים הפיץ בתורה ובמצות, אלא שיעסוק בדברים רעים בכל כרחו אזי בסוף 'ישוב לזמן מן הזמנים מצדקת לבו להיות רשע גמור, כי ידוע הדבר ואמת שכל האדם נפעל כפי פעולותיו, כמו שאמרנו.

עוד צריכים לדעת אותם שהשטן מנסה לייאש אותם על ידי ש'מוכיח' להם בק"נ טעמים שממילא אינם מצליחים בלימודם, כי אינם זוכרים ממה שלומדים, ולא עוד אלא שאף אינם מבינים עומק הסוגיות, כי טעות גמורה היא להתייאש במצב כזה, שמלבד מה שהרוב דמיונות ושקרים, כבר אמר הרה"ק מקאצק זי"ע לפרש אמרם (מגילה ו): 'אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי - אל תאמין, שכוונתם היא - אל תאמין לו שלא מצא כי בוודאי מצא ומצא. כלומר דרך לפי ראות עיני בשר נדמה לו שלא מצא ולא הצליח להבין ולזכור ולדעת

מלשון עצה, כך היא דרכה של תורה 'וישלך אל המים' שישליך עצמו לתוך התורה ויתחיל ללמוד אף בלא הרגשת טעם, ולבסוף מובטח שיתקיים בו 'וימתקן המים' שיפתחו בפניו שערי עריבות התורה ומתיקותה^{לא}.

ולמי שיצרו מתגבר עליו הרי התורה היא ה'תבלין' כנגד היצר^{לב}, ואם יהגה בתורה בהתמדה ודאי יתהפך ליבו ורצונותיו לטוב^{לב}. וכלשון ה'חינוך' (מצוה טז) 'דע, כי האדם נפעל כפי פעולותיו, ולבו וכל מחשבתיו תמיד אחר מעשיו שהוא עוסק בהם אם טוב ואם רע, ואפילו רשע גמור בלבבו וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, אם יערה רוחו וישים השתדלותו ועסקו בהתמדה בתורה ובמצות, ואפילו שלא לשם שמים, מיד ינטה אל הטוב, ומתוך שלא לשמה בא לשמה, ובכח מעשיו ימית היצר הרע, כי אחרי הפעלות נמשכים הלבבות'. ועיי"ש שכתב גם להיפך, ש'אפילו

לא. וכה אמר הרה"ק מקאצק זי"ע לבאר לשון הפסוק (דברים ו ו) 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך', מדוע נאמר על לבבך ולא 'בלבבך', אלא שכוונת הכתוב הוא שגם באופן ש'לבבו כל עמו', ואין לו משיכת הלב ללמוד מכל מקום ירבה בתורה כי 'הלב הוא סתום, אלא שבזמנים מיוחדים הוא נפתח, ואם האדם משים הדברים על לבו כאבן אז בעת פתיחת הלב נופלים הדברים לתוך לבו' (שם משמואל ויחי תרע"ד). כעין זה איתא גם ב'חידושי הרי"ם' וז"ל, 'שיהיו דברי תורה על לבבך תמיד, ודברי התורה ישרפו את כיסוי הלב, וממילא יפלו בו ויכנסו לתוכו דברי התורה', עכ"ל.

על פי זה שמעתי לאמר לפרש בדרך רמז בדברי רש"י (דברים יא יח) המפרש מה שנאמר 'ושמתם את דברי אלה על לבבכם - אף לאחר שתגלו היו מצויינים במצוות, הניחו תפילין, עשו מזוזות' וכו', שבא לומר, כי אף לאחר שתגלו גלות הרוחנית, והלב יהיה אטום לגמרי עדין היו מצויינים במצוות והמשיכו לעסוק בתורה ובמצוות, כי סופם לפתוח את הלב ולמול ערלתו, וראיה לדבר ממה שאמרה תורה הניחו תפילין, ותכליתם הוא לשעבד בזה תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו, ואף שאין מניחים תפילין בלב אלא על היד ועל הראש אך מכל מקום השפעתם הקדושה 'מגיעה' ללב, כך גם השפעת התורה והמצוות תיכנס לתוך הלב גם מבעד לכיסויו. והוסיף רש"י להביא עוד ראיה מהציווי עשו מזוזות, שצריך לקבוע את המזוזה על פתח הבית, ועיי"ז היא שמירה על כל הבית ואשר בתוכו, ואף שמונחת היא על 'דומם', ואם כן קל וחומר שדברי תורה ישפיעו ויחלחלו לתוך הנפש ויקרעו סגור ליבם.

לב. כתב הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע (ב'הנהגות' שלו אות נב) וז"ל. בכל פעם יאמר באמצע הלימוד 'המאור שבה יחזירנו למוטב', ובכל פעם שהיצר מסיתו לסיים בענין ולקצר בלימוד מחמת עייפות או חסרון הבנתו או מחמת שיחת הילדים, יגער ביצר הרע, ויתגבר עליו מאד, וישבור טבעו וילמוד יותר מהרגלו, ובכח עד שייגע, ובזה משבר הקליפות והחיצונים, ומכפרין לו אפילו על כריתות ומיתות ב"ד ומיתה בידי שמים, כי הלימוד בתנ"ך ומשנה וגמרא ופוסקים שהוא בכח ובקול ובנעימת הקול בלי שום מחשבה זרה ובנענוע הגוף מטהר ומצחצח הנשמה ומחדד השכל ומשבר הקליפות והחיצונים מכל וכל.

לג. וכמו שפירש הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע על הכתוב 'אם בחקותי תלכו' כי תלכו אותיות כותל. וכלומר, אך התחיל היהודי ללכת בדרכי עבודת ה' מיד נעמד לפניו היצר ככותל להפריעו מעבודתו, אם אך ידע 'סוד' זה ויתגבר עליו מיד יזכה ל'תלכו' אותיות כלות ר"ל לכלות הנפש בהשתוקקות וגעגועים לאבינו שבשמים, וכלשון הכתוב (תהילים פד ג) 'נכספה וגם כלתה נפשי' (הובא בתורת אבות).

לעומקם כמו שלמדו מתחילה, והדברים נוראים שארץ ישראל הודעוזה ממקומה ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה כי נחסר מעתה עמל התורה^ל.

באתי לבקש ולחנן מלפניך - במעלת תפילת אבות על בנים ימים באים - יום ערב ראש חודש סיון (ובהאי שתא ער"ה מוקדם ביום החמישי בשבת), וכתב השל"ה הקדוש (מסכת תמיד נר מצוה קלב) וז"ל, לבי אומר שעת רצון לתפלה זו (תפילת השל"ה הנודעת) בערב ראש חודש סיון, הוא החודש שבו ניתנה התורה, ואז נקראים 'בנים' לה' אלוקינו, וראוי לישב בתענית ביום ההוא הוא ואשתו, ויתעוררו בתשובה ויתקנו כל ענייני הבית איסור והיתר וטומאה וטהרה וכל העניינים, ויתנו צדקה לעניים הגונים... (ואף מי שקשה עליו התענית בדור זה, מ"מ יקיים שאר הדברים האמורים כאן, וירוח לו)^ל.

גדול כוחה של תפילת אבות על בנים^ל. ומפורשים הדברים ב'תנא דבי אליהו' (פ"ח) 'מעשה בכהן

מה שלמד, אבל האמת היא שבודאי 'מצא' הרבה מאד, כי עצם היגיעה ולימוד התורה חביבים עד מאד בעיני השי"ת, ואין התוצאה עיקר אלא העמל בדברי תורה, והרי את זה קיים בשלימות כשהתייגע ולמד^ל.

ודע, שעיקר מעלת תלמוד תורה כשהיא באה מתוך עמל ויגיעה, כשאנו מבין את תלמודו וצריך להתייגע הרבה עד שיפתחו בפניו שערי ההבנה. נוראות מצינו בזה בדברי התוס' רי"ד (מגילה ג.) על מה שאמרו שם בגמ' 'תרגום של נביאים יונתן בן עוזיאל אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי, ונודעוזה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה, יצתה בת קול ואמרה מי הוא זה שגילה סתרי לבני אדם' וכו', ועל פי פשוטו נראה שנודעוזה אר"י כי בפסוקי הנביאים גנוזים סתרי תורה וע"י התרגום התגלו לכל, אמנם התוס' רי"ד ביאר 'דכיון דכתב תרגומא דקראי לא מסרי נפשיהו למלפינהו כדמעיקרא' - שמאחר שנכתב התרגום ונתפרשו הפסוקים שוב לא ימסרו נפשם לרדת

לד. וכבר אמר החפץ חיים שלא מצינו בשום מקום שצריך להצליח בלימוד התורה, אלא זאת העבודה המוטלת על האדם לעסוק בדברי תורה, ואף אם אינו מבין.

לה. והדברים מפורשים להדיא בדברי הגמ' (ברכות ו:) 'אגרא דשמעתתא סברא' - שעיקר השכר שמקבלים על לימוד התורה הוא על ה'סברא', וכפירושו של רש"י 'שהוא יגע וטורח ומחשב להבין טעמו של דבר'.

לו. עובדא שמעתי, לפני כמה שנים באה כלה 'בעלת תשובה' בברית האירוסין, בהתקרב מועד הנישואין ביקשו העסקנים מנשים צדקניות שתבואנה להשתתף בשמחת הנישואין לשמח את הכלה... והנה אחת מאלו כשבאת למקום הנישואין תרה אחר אם הכלה - לברכה בברכת 'מזל טוב', אלא שזו נעלמה מעין כל, עד שמצאה אותה יושבת ב'מטבח' כשפניה זועפים, מלאה טענות כרימון... משנשאלה 'מדוע פניך רעות היום' לעת שמחת כלולות ביתך הכלה המהוללה בכל התשבחות... ענתה אותה 'קשת רוח', כיצד אוכל לשמוח כשבתי הכלה הזו הפנתה לי עורף, עזבה את ביתי ואת דרך חיי ונהפכה לבעלת תשובה גמורה, ומה גדל צערי כי איננה הראשונה אלא שלישית מבין בנותי שעשו את הדרך הלזו ושובו בתשובה שלימה...

כשמוע האשה את דבריה תמהה בפניה - כיצד אכן אירע דבר כזה שממשפחה אחת כבר שבו שלש בנות בתשובה, לא ידעה אם הכלה מה לענות, אבל סיפרה כי כל ה'קשר' שבינה ובין עולם החרדים לדבר ה' היה שלפני כעשרים שנה השתתפה ב'סמינר' לבעלי תשובה, אבל כל הדיבורים שנאמרו שם לא נקלטו במוחה ולא השפיעו עליה במאומה. בתוך הדברים סיפרה שבסוף הסמינר נתנו לכל אחת דף כתוב, והובטח להם ש'סגולה' גדולה להצלחה ולברכה יש באמירת הנכתב באותו דף, ומאז היא אומרת אותו בכל יום - אעפ"י שאינה מבינה מאומה מהנאמר בו (כי לא הייתה האשה מבני ארה"ק). האשה שאלה אותה שמא נמצא הדף ברשותך, אמרה כן, והוציאתה מחיקה שם נתגלה הסוד - כי על הדף הודפס 'תפילת השל"ה', ואף שאשה זו לא ידעה מאי קאמרה (וגם לא רצתה כלל שיקויים בה כל הנאמר שם), מ"מ זכתה ששלוש מצאצאיה שבו בתשובה שלימה וגמורה, ק"ו לדידן שאנו יודעים את הנאמר בה, אם נתפלל בוודאי נפעל דברים נשגבים ורוב נחת דקדושה מכל יו"ח.

לז. הנה מצינו בחנה שהביאה את שמואל בנה למשכן שילה ואמרה 'אל הנער הזה התפללתי וגו', וגם אנכי השאלתיהו לה', ולכאורה צריך ביאור מדוע רק 'השאלה' אותו להקב"ה ולא 'נתנה', וביאר אחד מצדיקי דורנו שליט"א שבא הכתוב ללמדנו שאפילו שמואל הנביא שאין לנו שמץ של השגה בקדושתו אף הוא זקוק ל'אם'

באר הפרשה - פרשת בהר - בקורת

אחד, שהיה ירא שמים בסתר וכל מעשיו הטובים שהיה עושה היה עושה בסתר, והיה לו עשרה בנים מאשה אחת, ששה זכרים וארבע נקבות, ובכל יום ויום היה מתפלל ומשתטח ומבקש רחמים, ומלחך בלשונו עפר, כדי שלא יבא אחד מהן לידי עבירה ולידי דבר מכווער. ואמרו, לא יצתה אותה שנה ולא שנית ולא שלישית

עד שבא עזרא והעלה הקב"ה על ידו את ישראל מבבל, ואותו הכהן עמהם, ולא נכנס הכהן ההוא לעולמו עד שראה כהנים גדולים ופרחי כהונה מבניו ומבני בניו עד חמשים שנה, ואחר כך נכנס אותו הכהן לבית עולמו, עכ"ל. הבט וראה כמה זכה אותו הכהן על ידי ששפך תפילות בעושר על צאצאיו^{לח}.

שתתפלל עליו ותעתיר בדמעות שליש להצלחתו, על כן לא 'נתנה' אותו חנה במתנה לה' אלא רק 'השאלה' אותו, בכדי שעדיין יהיה לו אם המתפללת ומערת בעבורו...

יש מרמזים, מדוע 'ועיני לאה רכות' (בראשית כט יז) – ואילו לרחל אחותה נאמר (ירמיה לא טו) 'מנעי קולך מבכי'... כי בכייתה של לאה היה על בניית בית נאמן בישראל, בית שמגדלים בו בנים צדיקים, בכיה זו חשובה למאד, עד שלא רצה הקב"ה לומר לה 'מנעי קולך מבכי'...

שח הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל שכידוע עמד בראשות ישיבה רבות בשנים, כי תחת ידיו עברו דורות של תלמידים – אב בן ונכד, וגם משפחות שלימות של כמה וכמה אחים, וברבות השנים ראה כי פעמים ויש משפחה שלימה של אחים שכולם מוצלחים ביותר זולתי אחד שנראה כ'חלש' יותר מכולם אם בלימודים או בשאר עניינים, וברבות השנים הבחין בדבר פלא – כי דייקא זה ה'חלש' יצא עפ"י רוב מוצלח יותר משאר אחיו ה'מוצלחים' וה'עילויים' בתורה (או בכל דבר אחר שפנה לעסוק בו). וביאור הדבר, בע"כ תאמר, שהוא בזכות הדמעות והתפילות ששפכו אביו ואמו, כי בדרך כלל על בן 'יוצא דופן' כזה מתפללים ושופכים דמעות יותר מעל שאר הבנים המצליחים.

מעשה בבחור מבני חו"ל שלמד בישיבת 'שפת אמת' בירושלים עיה"ק, והיה הבחור בעל כשרון נפלא ומתמיד עצום, ונתחבב מאד אצל 'ראש הישיבה' דאז ה"ה הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע, והיה ראש הישיבה משתעשע עמו הרבה בדברי תורה. פעם הגיע אבי הבחור מחו"ל ובביקורו בישיבה נכנס אל ראש הישיבה לשאלו אודות בנו ומצבו בלימודים, ויענהו ראש הישיבה בקצרה ובפשטות 'ב"ה הכל בסדר...' כדרך שעונים לאב השואל על בנו שהוא מן הבינונים בישיבה... משיצא האב מחדרו של ראש הישיבה שמע מכל רבני ותלמידי הישיבה – אה, אתה אביו של פלוני, הרי ראש הישיבה אינו פוסק מלהשתעשע עמו בדברי תורה, בעיון ובבקיאות וכו' וכו'... מששמע האב כי כן, גברה פליאתו, מדוע ענה לו ראש הישיבה כל כך בקרירות ו'סתמא' על בנו. שב האב להתדפק על חדרו של רה"י ושאלו מדוע הסתיר ממנו מע"כ על מצב בני כי כל כך טוב היא... ויענהו ראש הישיבה ה'פני מנחם' בסיפור מעשה שהיה.

לפני מלחמת העולם השנייה ריחפה על בחורי ישראל גזירת גיוס לצבאות פולין, כאשר נקרא אחי (מאמו שנישאה בזיוו"ש ל'אמרי אמת', והיה לה בן יחיד מזיווג ראשון שגדל על ברכיו) ה'ר"ר לייבל טימקין הי"ד להתייצב לצבא, נכנסה אמי הרבנית אל אבי הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע שיברך אותו שיפטר מהצבא, אך אבי הישיבה בקיצור 'השי"ת יעזור'. מכיוון שכן הייתה אמי יושבת ובוכה על מצבו של אחי – מה יעלה בגורלו ומה יהא בסופו הן ברוחניות הן בגשמיות, כי היה נראה שיהא עליו להתגייס ולשרת בצבא, ובפרט אחר שהרבי לא הבטיח לה ישועה.

משראתה זקנתי אם אמי (אשת חבר של הרה"ק הרי"מ בידרמן זצ"ל) את צערה של אמי מיהרה ונכנסה אל אבי – חתנה ה'אמרי אמת' (אשר היה גם אחיה) והזכירה את צער אמי – בתה הרבנית החוששת מה יעלה בגורל בנה, נענה הרבי ואמר לה בניחותא ובהבטחה, אין כלל מקום לדאגה כי בוודאי לא יקוהו לצבא. אחר זמן כשנודע לאמי שאבי הבטיח לאחותו (אמה) מפורשות שלא ילקח הבן לצבא, שטחה את פליאתה בפני אבי מדוע לא הודיע לה כן מתחילה והיה חוסך ממנה הרבה צער ועגמת נפש, השיב לה אבי ה'אמרי אמת' א מאמע דארף וויינען... (אמא צריכה לשפוך דמעות על בניה).

בזה ביאר הרה"ק ה'פני מנחם' לאבי הבחור, שלכן לא רצה לשבח את הבחור באזני האב, כדי שימשיך לבכות ולהתפלל שיזכה בנו לחשק ואהבת התורה, ויתעלה מעלה מעלה בדרך התורה והיראה.

לח. העיד הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע על עצמו בשמחת נישואי אחד מצאצאיו בזה הלשון האמינו לי, שמדי יום ויום הנני שופך דמעות שה' יזכני, שבני יעלו מעלה מעלה בקודש יותר ממני, ויקויים בהם (דברים ל ה) 'והיטבך

והרבך מאבותיך' (הובא בתפילה למשה עמו' טו).

הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע היה אומר שאינו מבין היאך אפשר לאב הרוצה שיגדלו בניו בדרך התורה להישאר בעיניים יבשות בשמו"ע. ואביו הרה"ק המהרי"ד מבעלזא העיד שאינו מחסיר אפילו 'שמו"ע' אחת מלבקש ולהתפלל על בנו רבי אהרן - שכבר אז היה מפורסם כגדול וקדוש, ומה נענה אנן.

עוד אמר המהרי"ד שכ"כ גבוהה ונעלית היא התפילה להצלחת הצאצאים בתורה ויראה עד שלא תיקנוה אנשי כנסת הגדולה בתפילת שמו"ע בפירוש, כי אם ברמיזה (שלא ייטפלו לה החיצונים) בברכת מודים, בתיבות 'לדור ודור נודה לך ונספר תהילתך', שהוא כאומר ומבקש רבש"ע הב לי בנים שאודה לך תמיד עליהם...

מובא ב'מעשה איש' (ח"ה עמו קטו) שה'חזון איש' אמר פעם להגאון ר"י גאלינסקי על בן קיבוץ שחזר בתשובה - כי בזמן שאביו (של הבחור) החמיץ וירד מדרך הישר בכה אביו (של האב) בדמעות. וכלל הוא כי דמעות אינן הולכות לאיבוד (והשפיעו לכה"פ על נכדו).

סיפר הגאון רבי ברוך גריינימן שליט"א עובדא נוראה על דו"ז הגה"ק החזו"א זי"ע, מעשה באברך שלצורך פרנסתו יצא לעבוד מחוץ למחננו - ורק אחת לכמה שבועות היה חוזר לביתו למשך שבת אחת וחוזר חלילה... במקום עבודתו מצא בחור 'עם הארץ' מהודר בתכלית ההידור, בהיותו בן 'קיבוץ' של אותם הימים לא ידע מימינו ומשמאלו 'עם הנבחר' מהו, תורה ומצוות מה הם... בהגיע 'שבת חופשה' הזמין האברך את הבחור הלז שיבוא לשבות שבתו עמו בביתו שבבני ברק, הבחור חשש ופחד כיצד יתקבל בבני ברק כשכל הנהגתו ולבושו נראית כה'תועים', אבל האברך דיבר על לבו והרגיע אותו שבוודאי יקבלוהו בסבר פנים יפות, וכך הווה.

למותר לומר, שהאברך ניצל את ההזדמנות, ובמשך השבת הראהו לו את 'יופיה' של בני ברק - היכלי הישיבות וחצרות האדמור"ים (דאז), גם על ביתו של מרן החזו"א לא פסח - שם נדלק הניצוץ היהודי בלבו של הבחור והחל 'לזוז' לצד התורה והמצווה, עד שבהגיע ה'חופש' הבא ביקש הבחור מעצמו שברצונו להיות 'אורחו' של האברך, וכך זכה שוב להקביל את פני החזו"א ויותר נתלהב בקרבו, עד שנהפך ל'בעל תשובה' גמור, וכעבור תקופה הופיע בבית אביו באותו 'קיבוץ' כשכיפה גדולה על ראשו - כראות האב את בנו חבוש בכיפתו זעק 'זעקה גדולה ומרה' כי 'רע ומר' חלקו בראותו את בנו טיפוחו חבוש כיפה לראשו... בחמת זעם שאל את הבן כיצד אירע דבר, כיצד נשתבשה דעתו, וסיפר לו הבן שכל זה בזכות החזו"א...

האב שהכיר מעיירת מולדתו את החזו"א, שאל את בנו, מי זה, ר' אברהם ישעי' מקאסאווע, וכל עוד זעמו בפניו הכריז, אני אראה לו מי חזק ממני... נכנס לרכבו ונסע במהירות לבני ברק, בהגיע לבני ברק שאל את העוברים ושבים היכן החזו"א... היכן החזו"א... משהראוהו והגיע לביתו, שאל מיד את הגה"ק ברוגזה אתה החזו"א... אתה החזו"א... כן, מה רצונך שאלו החזו"א, החל האיש זועק לנגדו, וכי נראה לך שתעשה עם בני ככל העולה ברצונך, אני אאסור אותך בבית האסורים על מעשים כאלו... כה זעק וזעק גיבובי דברים ושטויות, לא יועילו לכם כל פעולותיכם, גם לא יועילו תפילותיהם ובכיותיהם של הורי אשר בכו נוראות כשאני ברחתי מביתם (והלך אחר המשכילים' כסומא בארובה), החזו"א לא נכנס לדבריו רק נתן לו לפרוק כל אשר על לבו, ומשנרגע מעט נענה ואמר לו, דע לך, אין תפילה אחת חוזרת ריקם, אין דמעה אחת חוזרת ריקם, תפילותיהם, בכיותיהם ודמעותיהם של הוריך בוודאי יפעלו פעולתם לטובה, ואם אתה היית 'בעל בחירה' ומן השמים לא עכבו בעדך מלבחור בצד הרע, אבל בנך כבר נחשב 'תינוק שנשבה', עליו ועל נשמתו פעלו התפילות להשיבו אל כור מחצבתו...

סוף דבר היה שכעבור ימים ושנים גם האב שב בתשובה שלימה ונתקרב כראוי לתורה ועבודה, ונמצא שגם עליו ועל נפשו פעלו והועילו התפילות והבכיות.

ידוע שהגה"ק ה'חזון איש' זי"ע אמר (וכן היה מרגלא בפומיה של הגה"ק הסטייפלער זי"ע) דלפעמים נראה 'בחור' שאין לו טעם בלימוד, ולפתע ביום מן הימים נפתחים בפניו מעיינות החכמה, והוא מתחיל לעלות ולהתעלות בתורה ועבודה, והגורם לזה, כי לפני זמן היתה זקנתו בוכה בתפילתה בעת הדלקת נרות שבת 'זוכני לגדל בנים ובני בנים חכמים ונבונים אוהבי ה'...' ודמעות אלה נחסמו בשעתו על ידי קטרוגים ל"ע, והנה לאחר שנים כופר העוון ובטל הקטרוג, מיד עלו אותן הדמעות ופעלו בשמים שאכן יגדלו צאצאיה לתלמידי חכמים וכל מיידה טובה המוזכרת בתפילה הנ"ל. מעשה שהיה כשישב הגאון רבי משה שטרנבוך ראב"ד ה'עדה החרדית' בירושלים שליט"א בשיעורו של הגאון גאב"ד טשעביץ זצוק"ל, והקשה הטשעבינער רב קושיא עצומה על הסוגיא הנלמדת, והגר"מ ענה מיד תשובה כהלכה ברוב חריפות ופולפול ויישב דבר דבור על אופניו. אמר לו ה'טשעבינער' חידוש זה איננה שלך... ולפליאת שומעי לקחו הסביר, כי תשובה זו איננה שלו אלא של אמו שבכתה בדמעות שלישי להצלחת צאצאיה בתורה.

באר הפרשה - פרשת בהר - בקות

נוראות מצינו בכוחה של תפילת אבות על בנים, דכתיב בסוף פרשת חיי שרה (בראשית כה ה-ט) 'וימת אברהם בשיבה טובה זקן ושבע ויאסף אל עמיו, ויקברו אותו יצחק וישמעאל, וברש"י, יצחק וישמעאל - מכאן שעשה ישמעאל תשובה, והולך את יצחק לפניו, ואילו עשו בנו של יצחק אבינו לא עשה תשובה, ובו אמר קרא (פרשת וישלח, לה כט) 'ויקברו אותו עשו ויעקב'. והנה, ביאורים רבים נאמרו בהבדל שביניהם מדוע זה עשה תשובה וזה לא, ושמעתי מחכם אחד לבאר כי גדול כח התפילה של אבות על בנים, ולכן ישמעאל עשה תשובה שהרי אברהם

אביו התפלל עליו לפני הקב"ה 'לו ישמעאל יחיה לפניך' (שם יז יח) ופירשו חז"ל 'ביראתך' (כמובא ברש"י), אבל יצחק אבינו שאהב את בנו עשו 'כי ציד בפיו - היאך מעשרין את המלח'... ולא ידע שעשו רשע הוא לא התפלל עליו, ולכן לא שב הבן הסורר בתשובה. [ואף שבוודאי אין לנו כל השגה לא באברהם אבינו ולא ביצחק בנו, אך ללמדנו בא על מעלת תפילת אבות להשיב לב בנים].

והזמן גרמא, בימים שקודם קבלת התורה, להרבות בתפילה ובתחנונים לזכות לקבלת התורה,

סיפר לי מחנך חשוב מתושבי נ"י. שהוא מנהל רוחני בתלמוד תורה גדול בארה"ב, ובעיניו ראה כוחה הגדול של תפילת אבות על בנים, וכך הוה מעשה, בת"ת לומדים באותה כיתה שני אחים תאומים, אך נשתנו זה מזה, כי אחד מהם היה בעל כשרון נפלא, מלא בשמחת חיים, שוקד על תלמודו בשקידה עצומה מתוך הבנה בהירה, ואף מוסיף לימודים, ובכולם הוא מצליח בס"דומתעלה מעלה מעלה. לעומתו, אחיו תאומו היה ילד חלש מאד, חסר כשרונות וחשקות התורה, ואף דברים פשוטים לא נקלטו במוחו... והיה ממש צער גדול לראותו יושב ונחשל בלימודיו, ובפרט שבאותה שעה יושב בסמוך לו אחיו העולה ומתעלה דבר יום ביומו בליעה"ר...

כך הוה עד לפני שבועיים (ביום שסיפר לי המחנך את דבר המעשה), עד שלפתע ביום בהיר אחד, החל האח הנחשל לפרוח ולהתעלות, להבין ולהשכיל מתוך חשקות התורה נפלאה, והיה שומע לומד ומלמד באופן נפלא כזקן ורגיל כאילו נולד בכישרונות מזהירים ונפלאים... ויהי לפלא ו'חידה סתומה' בעיני כל מלמדיו וחבריו. איש מבין המלמדים לא ידע ולא הבין ממה אירע השינוי המבורך, עד שפגש המנהל באבי הילד ושטח תמיהתו בפניו, הידעת כי נפתח ראשו ולבו של בנך השני והחל לשתות לרוויה ממימי ים התלמוד, אף תפילתו ויראתו נשתנו למעליותא בצורה נפלאה, אולי תדע 'בשל מי הסער הגדול הזה'...

תחילה ניסה האב שלא לענות למנהל, אך משגברו עליו הפצרות המנהל, הודה שלפני כב' שבועות עמד והתבונן במצבם של בניו התאומים, איך שאחד עולה ומצליח ועושה חיל בלימודו, ולעומתו השני מבלה את ימיו בחוסר מעש, אחרי שאין לו כל חשק וטעם בלימודיו. ואף כל עצותיהם הטובות של המחנכים העלו חרס, על כן קיבל האב על עצמו שמכאן ולהבא יאמר 'ברכת התורה' דבר יום ביומו בכונה מתוך הסידור ובמתניות כמונה מעות, וישפוך שיחו בברכת 'והערב נא' ויבקש מעומק הלב 'ונהיה אנחנו וצאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה' (כי עד אז הייתה 'ברכת התורה' משמשתו כ'תפילת הדרך' מביתו לביהמ"ד הסמוך לביתו), וכן עשה, ומני אותו היום 'נפתחו עיניו ולבו של הבן' והחל להבין את הנלמד ואף החל לשקוד על תלמודו יומם ולילה וכל זה בזכות 'ברכת התורה' של האב...

כשערכו האחים הקדושים הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע והרה"ק רבי זושא מאניפולי זי"ע את 'גלותם', פגשו באחד הכפרים את הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע שהיה אז ילד רך וצעיר לימים, ובקדושתם הרגישו עליו שנשמתו זכה ואור גדול שורה עליו, על כן שאלוהו למקום מגוריו, וכאשר הראה להם מיהרו לביתו, ומצאו שבעל הבית - אבי הילד שוהה בעבודת השדה עדי ערב, מכיוון שכן שאלו את אם הילד 'מה מעשי האב' שזכה לבן עם נשמה גדולה כזו. אך היא ענתה ואמרה, שאיש פשוט הוא, מתפלל שלש פעמים ביום וקובע עתים לתורה ותו לא מידי. רק אחרי שדחקו בה האחים הקדושים ושאלו שוב ושוב אולי בכל זאת יש לו איזו הנהגה נסתרת חשובה, ענתה האשה שבכל שב"ק באמרו בסדר 'זמירות השבת' - וזכנו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות (בפיוט 'ברוך ה' יום יום') יורדים מעיניו פלגי דמעות, והוא בוכה במשך שעה ארוכה עד אשר נופל ומתעלף, וצריך להעירו ולהקיצו מעלפוניו, וכך הם מעשיו מידי שבת בשבתו. כששמעו כן האחים הקדושים ענו תיכף ואמרו 'אכן נודע הדבר', שבשכר זה זכה להוליד בן מופלג כזה.

באר הפרשה - פרשת בהר - בקורות

ושנהיה אנחנו וצאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה, וכמו שכתב ה'פלא יועץ' (ערך עצרת) 'זמה טוב דבר בעתו, לשפוך נפשו בימים האלה ובזמן הזה שיזכה הוא ובניו לבתרה של תורה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות'.

יהי ה' בעזרנו, להוליכנו קוממיות לארצנו, ומעתה ועד עולם ינהלנו על מי מנוחות^ט, מתוך שפע רב עד בלי די, ובא לציון גואל בב"א.

וידוע מה שאמר הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע (בארות המים מהדו"ת לשבועות), שמראש חודש

לט. וכבר אמר מי שאמר, בבואי להשתתף בשמחת נישואין כיצד אדע מי הוא 'המחותן', הרי כל העם המשתתפים לבושים במלבושי כבוד זבח משפחה - בבגדי שבת ויו"ט, אמנם בראותי אחד מהמשתתפים פורש לצד ומפיל תחינה בדמע שיעלה הזיווג יפה ידוע אדע כי האי גברא הוא המחותן, כמו כן, מיהו 'מחותן' בנישואין הללו שבין בני ישראל עם התורה ונותן התורה - מי שעומד ומעתיר תחינה, ומפיל דמעה 'זהערב נא', 'אהבה רבה... והאר עינינו בתורתך, ודבק... ועי"ז ניהפך ל'מחותנים' עם הבורא והתורה.

ומהאי טעמא תיקן ה'של"ה' הקדוש להתפלל תפילת אבות על בנים בער"ח סיוון דייקא, כי ימים אלו שקודם יום הנישואין' הרם ונישא, מסוגלים הם מאד לקבלת התפילות.

מ. כך כתב הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע, על הפסוק 'והפקדתי עליכם בהלה' (כו טז), ד'ופקדתי' הוא מלשון פקידה וחסרון (כמו"ש ויפקד מקום דוד) ומרמז בזה 'ברכה' שהקב"ה יחסר מעלינו כל מיני בהלות ופחדים שלא יבואו בקרב בני ישראל, אך שלום ושלווה ישלטו במעוננו בב"א.